СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION.

ТРИ ЦЕНТИ РІК XLV. Ч. 167. Джерзі Сіті, Н. Дж., середа, 21-го липня, 1937 VOL. XLV. No. 167. Jersey City, N. J., Wednesday, July 21, 1937. THREE CENTS

КОНГРЕС ЗА ВИКИНЕННЯ ІМІҐРАНТІВ З УРЯДОВИХ РОБІТ

ВАШИНҐТОН. — Палата послів ухвалила законопроєкт Старнеса, на основі котрого від 31-го грудня цього року уряд не має брати на роботу чужинців, себто іміґрантів, що не мають повного горожанства.

На основі цього закону урядник мав би право приняти на роботу чужинця лише тоді, коли до цієї роботи він не може наняти американського горожанина. Виняток зпід постанов цього закону становлять лише ветерани американської армії або фльоти.

Цей законопроєкт годиться духом з допомоговим законопроєктом, котрий позбавляє ненатуралізованих горожан права до федеральної допомоги на випадок безробіття.

ҐУБЕРНАТОР ЛІМЕН ПРОТИ СУДОВОГО ПЛЯНУ ПРЕЗИДЕНТА.

ОЛБАНІ (Ню Йорк). — Герберт Г. Лімен, ґубернатор цього стейту, написав до сенатора Роберта Ваґнера лист, у котрім закликає сенатора як приватний горожанин, щоб він голосував проти проєкту судової реформи, бо, мовляв, такий закон становив би небезпечний прецедент.

Поступок ґубернатора Лімена викликав немале здивування в політичних кругах, бо ґубернатора вважали загально особистим і політичним приятелем президента Рузвелта.

Президент Рузвелт не хотів дати ніяких коментарів про лист Лімена, але його секретар назвав це ударом у плечі.

СТРАЙК НА ФЕДЕРАЛЬНІЙ БУДОВІ.

ВАШИНҐТОН. — На будові домів податкового уряду застрайкували малярі. Для симпатії з ними стали виходити на страйк інші робітники.

Число страйкарів у понеділок виносило 5,000. Юнії грозять загальним страйком.

ҐУБЕРНАТОР ГОФМЕН ТЕЖ АТАКУЄ РУЗВЕЛТА.

НЮ ЙОРК. — Гаролд Ґ. Гофмен, ґубернатор стейту Ню Джерзі, виступав тут на зборах ветеранів, занятих реклямою, в салі „Адвертайзинґ Клоб", з промовою, в котрій нападав гостро на політику президента Рузвелта, кажучи, що давання допомоги безробітним підриває в робітників ініціятиву до праці.

БОРОТЬБА ЗА ТЕ, ХТО ВИНУВАТИЙ ЗА КРІВАВУ НЕДІЛЮ.

ШІКАҐО. — На слідстві в справі крівавої неділі в Іст Шікаґо, котре провадить коронер Френк Волш, зізнали три шікаґовські поліцаї, що вони стріляли у власній обороні, себто, як їх напали учасники демонстрації.

Д-р Джері Кернс, котрий робив автопсію тіл робітників, що згинули підчас демонстрації, каже, що 2 з них пострілено ззаду й зпереду, а решту з боків і з ріжних сторін.

ЗАСУДЖЕННЯ 71-ЛІТНЬОЇ ЖІНКИ.

НЮ ЙОРК.—У повітовім суді в Бруклині засуджено паню Єлисавету Кінен, 71-літню матір 10 дітей, на вязницю від 2 і пів до 5 літ за те, що вона забрала обманом спадок свого брата вартости $19,400, позбавляючи цеї спадщини вдову й дітей.

СТАРІ РОБІТНИКИ ФОРДА ЗАКИДАЮТЬ ПЕРЕСЛІДУВАННЯ ЗА ЮНІЙНІ СИМПАТІЇ.

ДІТРОЙТ (Мішиґен). — Перед Краєвою Радою Робітничих Відносин ставали як свідки старі робітники у фабриках Форда, закидаючи зарядові переслідування за висказування симпатій до юнії.

Як свідки станули: Джозеф Бейлі, Іван Цвікель, Йосиф Неротко, Юрій Смик, Яків Вінсевський та Йосиф Сазинський.

ТОПЛЯТЬСЯ ДІТИ.

МЕРИК (Лонґ Айленд). — У каналі Мерик Крік втонули в понеділок 9-літній Анджело Каталіно й 14-літня Френі Резуллі. Діти брили каналом, поки не зайшли на глибінь і не потонули, не вміючи пливати.

У Карні, Ню Джерзі, втопився в ріці Гекенсек 13-літній Патрик Папароца, котрий, не вміючи пливати, скакав з каменя на камінь, поки не зайшов 15 стіп від берега. Вертаючися він, не попав назад на камінь, але впав у глибінь.

При чищенню штучного ставка в Бетсі Гед Парк у Брукдині, Ню Йорк, знайдено тіло 8-літнього Джорджа Бермена.

ВЗАЄМНЕ ПОРОЗУМІННЯ МІЖ ДИКТАТОРАМИ.

ТЕҐУСІҐАЛЬПА (Гондурас). — Диктатори Ґватемалі, Ель Сальвадора й Гондураса порозумілися з собою й обіцяли помагати собі взаємно для оборони своєї влади проти посягань народів тих краів.

ПОДАТКОВИЙ ПОБОРЕЦЬ ДЕФРАВДАНТОМ.

У скарбовім уряді в Сарнах викрили зловживання, яких допускався податковий поборець Аркадій Чапський. Він присвоїв собі 3,694 зл., фальшуючи податкові квіти. Гроші програв у карти з іншими урядовцями. Після викриття дефравдації Чапський звернув до каси 3,000 зл. Справою занялася прокураторія.

ЩЕ НЕ ВІДГАДАЛИ ЗАГАДОЧНОГО ВБИВСТВА ЛІКАРЯ.

Поліція в Провіденс, Род Айленд, ще досі не розвязала питання, хто вбив д-ра Джорджа Вебстера, що помер у пятницю в шпиталі від ран, котрі йому завдав хтось револьверовими вистрілами. Родина каже, що д-р Вебстер зробив був заповіт 3 дні перед смертю. Поліція не знає, чи мотивом нападу була пімста, завись, чи ґрабіж.

СОВЄТСЬКА ТЕЛЕФОНІЗАЦІЯ.

На партійному зібранні в Москві оголошено стан телефонізації Совєтів, представляючи цю ділянку совєтської індустріялізації в сумному світлі. Показується, що ціла га справа знаходилася в руках „шкідників". Плян телефонізації переведено на папері і багато місцевостей, злучених телефонами, не можуть ними користуватися. Замісць телефонічних дротів ужито кільчастих або звичайних, причому вжито нездалі ізолятори. Крім того введено таку „систему", що найдальше положені міста, як Владивосток і Одеса, висилають до Москви депеші з проханням прислати два кіля цвяхів або дозволяють побілити стелю і т. п. Зібрання добачило в цьому „руку клясових ворогів".

СМЕРТЬ ЕМІҐРАЦІЙНОГО ФІЛЯНТРОПА.

У Варшаві помер з кінцем травня ц. р. д-р Ф. Нужинський, начальний лікар Еміґраційного Синдикату. Померлий належав до тих, що свої молоді роки присвятили боротьбі з царським абсолютизмом, переживаючи всі наслідки тієї боротьби, як ревізії, арештування, вязницю і втечу за кордон. У відродженій Польщі присвятив усі свої сили і знання праці лікаря й еміґраційного діяча. Був лікарем реєміґраційного табору у Ґранську, був одним з основників Польського Товариств Еміґраційного, лікарем кграбельних підприємств і Кольонізаційного Товариства, врешті начальним лікарем Еміґраційного Синдикату, у якому зорганізував лікарську службу і безплатні амбулаторії. Не було ніодної еміґраційної проблеми, в якій померлий не брав участи як знавець еміґраційної проблеми і лікар - суспільник. Людяний, сильно відзивчий на людське горе, завжди бачив в еміґрантах, яких зустрічав десятками майже що днини, людей, що потребують не тільки лікарських оглядин, але й теплого, привітливого слова. Цим зеднував собі людей і за це його всі цінили й високо поважали.

ДОВГИ КАНАДІЙСЬКИХ ФАРМЕРІВ ЗМЕНШИЛИСЯ НА $35,000,000.

Закон Залагодження Фармерських Кредитів, як доносять з Отави, від часу, коли увійшов в життя, зменшив для 22,000 фармерів довги на суму 35 міліонів долярів і усунув річно 4 міліони долярів проценту.

При цій нагоді звертають увагу на цікавий факт, що хоч закон був уложений на те, щоб спеціяльно дати полекшу фармерам у висушених околицях Заходу, то більшість аплікацій за урядову допомогу прийшла з околиць, де не було посухи. В додатку число випадків зо сходу Канади перевищує випадки західньої Канади на 2,000.

КОГУТЯЧІ БОЇ ПРИ СВІТЛІ РЕФЛЄКТОРІВ.

У північних французьких містах Рубо і Турсоан відбуваються когутячі бої, на які приходить дуже багато глядачів. Найбільше публики творять англійці. Підчас одної вистави виступає до бою приблизно 40 пар когутів. Кожна боротьба не триває довше як 3 хвилини. Ціни вступу на когутячі бої низькі, зате підчас боїв роблять глядачі високі заклади. Найкращі боєві оказзи когутів спроваджують із Шотляндії і Бельгії. До ніг когутів прикріплюють сталеві остроги, довгі 3 цм., і тому майже кожна боротьба кінчиться смертю переможеного когута.

Також у північній Англії відбуваються тайні когутячі бої, бо за участь і уладження таких диких видовищ карають там великими грошевими гривнами. Тому когутячі бої відбуваються щойно по заході сонця в якихсь пустих місцях при світлі автомобільних рефлекторів. Іноді такі когутячі бої тривають майже цілу ніч.

ПРИКМЕТИ І ХИБИ ДОБРОГО МУЖА.

Один із лондонських тижневиків помістив спис гріхів, що їх найчастіше виконують мужі супроти своїх жінок. По довшім редакційнім вступі поміщено 14 питань до читачів. Коли на 14 питань 9 відповідей буде неґативний, буде це доказом, що муж поводиться чесно і ввічливо, та що заслугує на імя доброго і взірцевого мужа. Ці питання такі: 1) Чи читаєш при столі? 2) Чи куриш у ліжку? 3) Чи забуваєш вичистити бритву або жилетку по голенню? 4) Чи називаєш свою жінку другим я? 5) Чи свою маму даєш як найкращий приклад до наслідування? 6) Чи забуваєш про іменини своєї дружини? 7) Чи запрошуєш гостей до свого дому без порозуміння з жінкою? 8) Чи відмовляєшся вести дітей до церкви? 9) Чи перебиваєш жінці, коли вона щось оповідає? 10) Чи вміло обходишся з радіовим апаратом? 11) Чи перецінюєш свою вартість? 12) Чи не подивляєш своєї жінки в новій сукні? 13) Чи входиш до мешкання, не вичистивши черевиків? 14) Чи опорожнюєш свої кишені у присутності жінки?

Очевидно, що ті, які не курять, не мають радія і голяться у фризіера, мають тричі більші дані.

ДІВЧИНА В ПАНЦИРНІЙ КАСІ.

У домі одного англійського міліонера в Лондоні скоїлась недавно траґікомічна подія, яка могла дуже нещасливо скінчитися. Молода 21-літня служниця відчинила велику панцирну касу, щоб сховати якісь родинні дорогоцінности своїх панів. Коли вона ввійшла до каси, раптом автоматичні панцирні двері каси затріснулись і дівчина опинилась у касі, як миш у лапці.

На нещастя власник дому, який один знав таємний знак, яким відчиняв касу, виїхав у своїх справах з Лондону і тому мусіли кликати пожежну сторожу. Можна собі уявити, яку сензацію викликала ціла подія. Щойно по довгих годинах важких зусиль пожежників удалося при помочі найновіших апаратів виломити двері скабниці. Дівчину знайшли непритомну, одначе їй привернули швидко память.

НАПАД НА ТРАНСПОРТ МУКИ.

В Тучапах, снятинського повіту, вбили на дорозі купця зі Снятина, Бронислава Козловського, що віз 18 мішків муки до Снятина. Тіло вбитого знайшли недалеко шоси, де ґрабіжники покинули 11 мішків. Решту добичі відвезли до Новоселиці й зложили у Марка Стронча, мовлячи, що по муку зголосяться робітники з Городенки.

ЩО КОМУ ВІЛЬНО.

Окружний суд у Вильні на виїздовій сесії у Свенцянах засудив литовського священика о. Адама Зарембу, пароха в Порембі, на 6 місяців вязниці без припинення, за фальшування польських назвищ у метриках тим способом, що надавав їм литовську вимову. Польські ксьондзи на українських землях роблять те з українськими назвищами безкарно.

ОРЕЛ ВЯЗНЕМ СОБАКИ.

Шведські часописи пишуть, що в одній шведській місцевості гірський орел заатакував недавно великого пса. Пес боронився, як міг, але орел не думав резиґнувати зі своєї добичі. Впялився кігтями в пса і це було для орла катастрофою. Кігтів не міг витягнути з тіла собаки і не міг піднести пса, бо той був затяжкий. На голосне скавуління собаки надбігли селяни і вбили орла.

ОПЛАТА ЗА СВІЖЕ ПОВІТРЯ.

Лондон — це найбільше задимлене місто на світі. Статистики обчислили, що лондонські димарі викидають денно 44 тони саджі. А лікарі твердять, що саджа, яка має в собі частинки смоли, є одною з головних причин занедужання на рака. Тому деякі лондонські готелі завели спеціяльні фільтри, що чистять повітря. Кімната з таким фільтром коштує 4 шілінґи, значить 8 злотих дорожче від кімнат без фільтру. Вісім злотих за те, щоб віддихати незатроєним повітрям — це таки рішуче задорого.

ЗАМАХ НА ПОЛЬСЬКОГО МІНІСТРА

ВАРШАВА. — Недалеко дому визначного польського політика, полковника Коца, трісла бомба, яка, як це ствердили потім знавці, була призначена для самого Коца. Чоловік, що ніс цю бомбу, згинув, розшарпаний на місці. Поліція відчитала на залізничому білеті, який мав при собі замаховець, що він називається Войцех Бетанек і належить до тайної польської орґанізації з радикально-фашистівськими прямуваннями, яку то орґанізацію по вбитті міністра Перацького польський уряд розвязав. Доходження йдуть далі, щоб ствердити, чи замаховець справді є тою особою, що записана на залізничому білеті.

„ПАЦИФІКАЦІЯ" В СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ.

ЛЬВІВ. — У ріжних селах Східньої Галичини польська влада далі переводить „пацифікацію", в часі якої польські поліцаї побивають тяжко українських селян, жінок і дітей, та нищать, або просто грабують їх майно. Найбільше діткнені „пацифікацією" села бережанського повіту. Про цю „пацифікацію" польська влада заборонила писати в часописах, тому вісти про неї передираються тільки в листах. Своїми брутальними методами польська влада задумує здавити незадоволення й неспокій українського селянства, яке душиться з браку землі, в той час, коли польські кольоністи десятками тисяч наїздять на українські землі. В цьому році польська влада рішила розпарцелювати 200,000 гектарів української землі між спроваджених 20,000 мазурських родин, себто біля 100,000 душ.

ПЕТРОВСЬКИЙ ХОТІВ ПОПОВНИТИ САМОГУБСТВО.

КИЇВ. — Так званий „президент української радянської републики", Петровський, пропав десь місяць тому. Ніхто не міг його знайти і ніхто крім агентів ҐПУ не знав, де він перебуває. Тепер розійшлася чутка, що він лежить тяжко хорий у лічниці, куди його перенесли після того, як він пробував поповнити самогубство. Він зранив себе тяжко того самого дня, як арештованого ґенерала Якора, команданта червоних військ в Україні.

ЯК ВИГЛЯДАЄ „СОВЄТСЬКИЙ РАЙ".

МОСКВА. — Недавно знов арештували кількох високих урядовців, що завідували совєтською апровізацією. „Рабочая Москва" обвинувачує їх, що вони навмисно вели ріжні харчівні так, що ті харчівні не рентувались і треба було їх закривати. За два роки із 1,065 харчівень, що були в Москві, лишилося тільки 589. Їх господарка принесла також вісім міліонів рублів утрати. В Донецькому Басейні теж арештовано низку апровізаційних адміністраторів, що також господарили по „соціялістичному", як їх товариші в Москві. „Совєтська Торговля" пише про останніх, що вони „навмисно запаскуджували їжу ріжним сміттям", а саме в харчівні видавали котлєти з домішкою товченого скла. Обломки скла були навмисно приготовлені так, що мали гострі канти. Таку саму домішку додавали до риби і хліба. Крім того в хлібі часто траплялися печені миші, таргани, хробацтво.

УКРАЇНСЬКІ ТАНЦІ НА СВІТОВІЙ ВИСТАВІ В ПАРИЖІ.

ПАРИЖ. — Український танковий ансамбль, який зорґанізував у Парижі наш земляк Петро Стефуранчик, виступає тепер з великим успіхом на ріжних міжнародніх імпрезах, що відбуваються у Франції з приводу паризької вистави. Українська танкова ґрупа взяла участь у „Святі Націй" у Ренсі, де окреме признання дістала з уст посадника п. Маршандо, та від місцевої преси, що якнайкраще висловлюється про виступ українських артистів. Пізніше на принятті в президії паризької ради, де теж виступали українські танцюристи, наші танці „аркан" та гуцульська „дрібушка" були фільмовані і тепер висвітлюють ті танці в паризьких кінах. А на міжнародньому конкурсі, в якому брали участь танкові дружини Австрії, Болгарії, Греції, Латвії, Литви, Франції, Мадярщини, Швеції і Югославії, українська ґрупа здобула перше місце. Французькі журналісти висловлюються з великим признанням про ці українські виступи.

ІДЕН ПЕРЕСТЕРІГАЄ ІТАЛІЮ.

ЛОНДОН. — Англійський міністер закордонних справ, Антоні Іден, виголосив у парляменті промову, в якій з натиском підкреслив, що Англія буде обороняти свої інтереси на Середземному морі і не допустить, щоб яканебудь держава узурпувала собі на цьому морському шляху якісь монопольні права. Також він підкреслив, що Англія не допустить, щоб хтось усадовлявся на побережжі Червоного моря та щоб загрожував свободі плавби.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ПРИСКОРЕНЕ ТЕМПО ПОСТУПУ

Так званий президентський комітет національних багатств предложив президентові Рузвелтові рапорт зо своїх розслідів над технічними уліпшеннями та їх впливом на розвій суспільности.

Цей комітет іменував був президент Рузвелт у 1935-тім році й припоручив йому розслідити національні багатства Злучених Держав. Комітет виділив з себе так званий науковий субкомітет, що взяв собі за ціль розслідити питання: яке значіння для суспільности мають і в найближчій будучности можуть іще мати ріжні винаходи?

Цілі два роки працював цей субкомітет, зложений із визначних учених, над розвязкою цього питання й тепер предложив президентові рапорт, що обіймає 450,000 слів. Коли пересічний том має коло 100,000 слів, то видно, треба було чотирьох грубезних томів, щоб зясувати вповні значіння винаходів на суспільне життя.

Звісно, винаходи не новина. Навіть у найпримітивнішому рільничому краю вживають усяких приладів, які є винаходами. Навіть найпростіший плуг, борона, сапа й рискаль — це все винаходи людського ума. Людина, кажуть, тим, між іншим, ріжниться від звірини, що вміє придумати приладдя для облекшення собі праці.

Одначе на нижчих ступнях розвою людської цивілізації винаходів нема багато, і вони трапляються рідко. Наприклад, усі рільничі винаходи на нижчих ступнях рільництва були придумані так давно, що ніхто не знає винахідників. Чим вище розвивається цивілізація, тим більше є тих винаходів і тим скорше вони наступають один по одним.

Винахід винаходові не рівний. Один винахід має далекойдучі наслідки для суспільного розвою, а інший таких наслідків не має. Винахід парової машини, наприклад, довів до перенесення виробу всяких потрібних для життя товарів з дому до фабрик, довів до знесення рабства й кріпацтва, створив клясу пролетаріяту, словом, викликав справжню революцію в суспільних відносинах.

Президентський комітет звертає увагу громадянству, що власне тепер учені люди думають над цілою низкою таких винаходів, з котрих кожний може викликати великі переміни в суспільності, деколи навіть такі, які заслугують на назву революції. Коли в Америці стануть уживати машини до збирання бавовни, коли заведуть штучну бавовну, коли загально будуть холодити повітря по фабриках, коли буде заведена телевізія, коли почнуть виробляти газоліну з вугля, коли навчаться літати машинами прямовісно — кожний з тих винаходів самий про себе, а кілька разом зовсім певно можуть викликати глибокі суспільні переміни й перевороти.

Тому всякій модерній людині треба слідити за такими винаходами й думати про те, які суспільні переміни вони викликують.

У СТОЛІТТЯ „РУСАЛКИ ДНІСТРОВОЇ"

(1837--1937)

„Не журися, Русалочко знад Дністра, що-сь не прибрана! В наряді, який від природи і простодушного і добросердного народа твойого приймала-сь, стаєш перед твоїми сестрицями. Вони добрі; приймуть тя і прикрасять.

З передмови, ст. IV,

Чуєте, пізнаєте її, вичуваєте всі з тих несмертельних слів ніжну, солодку мову Його — віщого поета-пробудника Галицької України, **Маркіяна Шашкевича?** Ніжна вона собі і проста ота мова, що нею виспівував він мрії і замисли, турботи і туги, негодування і рідкі-рідкі радощі своєї творчої душі, а проте вона, таксамо як і мова Шевченка — мов Господа слово. І не помилився колисьто наш великий труженник у ділянці історіографії письменства України, **Омелян Огоновський,** коли у своїм гарнім слові про Шашкевича писав, що коли український нарід святкуватиме столітню річницю поетового весілля з „Русалкою", то тоді „при батьківській керниці води живущої, мови-пісні живої, буде красуватись величня святиня народньої слави" **(Іст. літ. руської, II., 2, ст. 393).** Бо от ми, яким доля дозволила бути свідками і речниками тих столітніх роковин епохального творчого подвигу Маркіяна, а саме його книги **„Русалка Дністровая",** ми нині і справді у святині такої величавої народньої слави, про яку певно не мріяли ні люди ґенерації Огоновського, ні покоління епохи Шашкевича. Ми, що пережили **обнову української державности і збройну боротьбу за незалежність тієї обновленої державної України,** і воскресення національного лицарства у збройних рядах **Українського Січового Стрілецтва, Української Галицької Армії та революційного підпілля, і Львів і Чортків, і Крути і Базар,** і всі оті **три й чотирокутники нечуваної в історії геройської смерти...** І злунала й лунає ота нова слава України на весь світ навіть без уваги на те, що оконечної перемоги над ворогами ми ще не добули й Україна покищо ще завжди в чотирокутнику важкого змагання з наїзниками. Так, злунала вона й лунає! А з нею і слава тих пропамятних пробудників народньої душі і народньої свідомости в нас, що так, як Шевченко, і так, як Шашкевич, зважились і наперекір найтяжчим, найневідраднішим обставинам видвигнути високо прапор національної ідеї і, кожен у своїм середовищі, гукнути на всю країну:

— Прокиньмося!

Поправді:

Якіж це пресвітлі, які великі роковини!

Адже той фізично й душевно такий ніжний і швидко недугою смертельно виснажений Шашкевич, той, сказатиб, мімозно чутливий і вразливий співець дрібної цвітки і розпуки і туги за милою і сумерку вечірнього, він же, не інакше, як і Шевченко, починає свою творчість оживотворюванням внутрішнього „звязку поневоленої теперішности з прогомонілим геройським минулим народу. Шевченко ось, співаючи пісню старому козацькому героєві **Іванові Підкові,** якому ляцький круль Стефан Баторій велів **у Львові 1578 р.** відрубати голову, зараз же зпочатку протиставить геройське минуле нікчемній теперішності, кажучи:

Було колись — в Україні
Ревіли гармати;
Було колись — запорожці
Вміли панувати!
Панували, добували
І славу і волю;
Минулося, осталися
Могили по полю!...

А Шашкевич в думці **„Згадка"** каже:

Заспіваю, що минуло,
Передвіцький згану час:
Як весело колись було,
А як сумно нині в нас!

І отимто в нього й таке захоплення збірниками українських пісень та творами українських поетів, наскільки вони являються власне виразниками отієї „веселої", значить: лицарської бувальщини народу, зокремаж відомим збірником **Амвросія Могили-Метлинського (Харків 1839)** та збірником **„Ластівка" (Петербург 1841) Евгена Гребінки.** От у листі до одного зі своїх другів, а саме до М. Козловського, пароха в Тішках, Шашкевич, звеличавши словами гарячого признання книгу Гребінки, передає враження збірки Метлинського отакими надхненими словами: „...При „Ластівці" ступає вагою сановитий, сумний, казавбись пристарий Могила, і заглядає не так як ластівка весело у віконця, а ступає під землю в могили, **цілує давний порох, обнимає кости, а нагорнувши там сили у свої груди,** гуляє з вітрами по степах, або з вороном під небеса..." Отже, як бачимо — в Шашкевича навіть при дуже поверховнім перегляді його літературної спадщини стрічаєте висловів туги за геройським минулим народу доволі, щоб не добачувати в ньому тільки поета кволої безнадійности за зразцем скарги у вірші **„Цвітка дрібная"** — як це свойого часу видвигав дехто з поетів колишньої львівської **„Молодої Музи"** — а навпаки, шанувати в ньому в першу чергу звеличника традицій **національної сили і національного гарту.** Ми читаймо з цього погляду трохи уважніше ось хочби таку відому річ Шашкевича, як його поему **„Побратимові"** — пропамятну посвяту М. Устіяновичеві з пересилкою українських дум — а певно захоплять нас іще й сьогодні такі місця, як те, де стара бувальщина хоче розмовляти з поетом

Про давні літа,
Про давні часи,
Як слава гула
Світом в округи;
Про руських батьків,
Боярів, князів,
Про гетьманів, козаків, —

або про те, як хижа орда

...Руським тілом згодувалася;
Як руськов крівлев наповалася;
Як руська шаблюка все її витала,
Як кривим зубом серце добувала..."

І якщо ми в Шевченка не чуємо лиш самих елеґійних зітхань за великою минувшиною нації, а бачимо згодом і ґрандіозні, до глибини душі потрясаючі картини її боротьби за волю і власну державу, так і Шашкевич задумував дати широкі малюнки лицарської бувальщини народу в недокінченій поемі **„Перекінчик бисурманський"** — з прегарною картиною українського діда-бандуриста у збереженім заспіві поеми. Та в героїці про перемогу над Болеславом Кривоустим під Галичем (1139), своїм бурхливо радісним тоном так чудно ще й нині пориваючій:

...Гей, хто русин, підлітайте
Соколами на врага,
Жваво в танець заспівайте
ПісHь веселу: гурра-га!

Побарися, облак тьмистий,
Ще годинку, ще постій:
Тобі прийде розповісти
Славний руський з ляхом бій...

Від Бескида аж до моря
ПісHь весела загула,
Від запада, аж де зоря,
Чути голос: гурра-га!...

Правда — саме тих геройських відгуків Маркіянової духовости в „Русалці Дністровій", на жаль, недостає. А то тому, що як це загально відомо, всякого роду цензори і конфіскатори, починаючи від славних уже тоді австрійських, старим опришком Меттерніхом вишколених поліцайників, а кінчаючи на таких рідних хрунях, як Венедикт Левицький, просто не допустили до їх поміщення в Шашкевичевій книзі. Не поміщено тут теж підібраного спершу нарису про Богдана мельницького — з портретом гетьмана — якого цензор залякся таксамо, як і процитованої вже вище „Згадки" Шашкевича. І так на зміст „Русалки" зложились речі „менше небезпечні", але все ще „такі", що треба було втікати з ними аж до **Пешту,** щоб їх видрукувати! Видрукувано примірників 1,000, але з них заціліло **тільки 100,** бо 900 підпало зараз після пересилки до Львова — конфіскаті, що держала їх під ключем **аж до 1848 р.**

Хитра цензура думала ось, що коли не пустить книжки, **що намагалась промовляти до народу його рідною мовою і в рідному йому дусі,** то вона зможе тимсамим і вбити живого духа в розбудженому народі.

Але дух нації, воплочений у слові надхненого поета, був усетаки могутніший, ніж цісарські і митрополитські цензори.

Книжка, складена Шашкевичем і його двома товаришами, **Головацьким і Вагилевичем** — опісля ренеґатами — сотворила епоху: **епоху національного відродження галицької України.**

В часі ось, коли Галичина в перших десятьліттях минулого віку тонула в темряві найжахливішої чужинщини, коли тут наша т. зв. інтеліґенція, від її верхівки аж ген до низів, соромилася своєї рідної мови і свойого рідного народу, і говорила лиш по польськи, по німецьки, або таким страшним язичієм, як мова віршилищ Осипа Левицького **„Воззрініє Страшилища"),** в такому часі, кажу, Шашкевич зважився пустити у світ книжку, своїм змістом майже вщерть народню, а своєю мовою — кість від кости і кров від крови народу. Це той „наряд від природи і простодушного і добросердного народа", що то про нього так щиросердечно говорить Шашкевич у славній передмозі. Отже проста, але рідна мова, а за зміст — народні пісні, зібрані і пояснені товаришами Шашкевича, даліж їх і його вірші, і нарис Маркіяна „Олена" (про дівчину, визволену опришками з панських лабетів), а позатим низка пісень, перекладених з інших словянських мов то пояснення до них — от вам і головний зміст, увесь „наряд" Маркіянової Русалочки! І коли вона отак тою своєю простою мовою промовила до сестри за Збручем, а та старша сестра відповіла їй тоюж мовою, повна радости і любови до рідної-рідної, то врадувалася земля Романа й Данила, і Ґеній України прообразився святом великого єднання:

Єднання всіх дітей всієї України, в допустах одної долі і в гарті одної боротьби. Простим шляхом від книжки до життя, від літератури до народу, від одної мови до одної держави.

Так.

Так, о безсмертний Маркіяне! Ти запалив у наших грудях вогонь, що його ніяка хуртовина долі загасити в нас не зможе!

Д-р Остап Грицай.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

ЮТИКА, Н. Й. Бр. св. Петра і Павла, повідомляє своїх членів, місцевих і позамісцевих, що місячні збори відбудуться в вівторок 27-го липня в годині 8-мій ввечір в церковній гали. З причини, що збори, які мали бути на 13 липня не відбулись, бо не було членів. Тому просимо, щоби кождий член прийшов на ті збори, бо є важні справи до полагодження. Котрий член не прийде на збори заплатить 50 цнт. кари, а урядник $1. — М. Романів, секр.

— Бачиш, цей чоловік уже якої пів години шукає на хіднику пятьдолярівки.

— Звідки знаєш, що він згубив пятьдолярівку?

— Та бо я підніс її.

Володимир Островський.

СПАДЩИНА

Вітер вигравав на телефонічних дротах марш самогубців. Дощ-сіянець, чи, як кажуть селяни, „свинячий", нестерпно колов обличчя й руки. Під ногами хлюпала осіння грязюка. А все довкола затягла брудна вуалька густої сірої мряки.

Була 10 година ранку.

На „головну" вулицю волинського міста виринула з бічної вулички чоловіча постать. Вона нагадувала на тлі мряки світлину фотографа-аматора: затерті контури, замазані світла-тіні, приплющений релеф.

Лише на близькій віддалі можна було доглянути пригнічену спину, низько спущену голову, яку по самі вуха й брови накривав помятий, невідомого коліру капелюх, витерте осіннє пальто й обдріпані штани.

Ще можна було доглянути, що при кожному кроці зпід діравого лівого черевика видиралася, як із сикавки, брудна вода.

Ішов він хитким, мертвим кроком, неначе накручений кимсь автомат. Нікого він не бачив і тому — нікому не уступав дороги.

— Так, — думав, — уся моя трагедія в тому, що Ганя з дітьми все ще бачать у мені голову родини, патрона, чудотворця, що потрапить десь добути гроші й годувати їх. Ганя хапається за цю віру в мене, як за дошку рятунку. Ошукує себе, ошукує дітей, щоб змусити їх легче переносити голод. І ждуть від мене чуда.

Обличчя скривилося гореччю й гнівом. Чому ще жінка жде чогось від нього? Хіба не бачить, що він обезсилений, виснажений, до нічого нездібний? Хіба їй не приходить у голову, що прийшов край — і кожний повинен рятуватися самотужки, як рятуються люди на морі по розбитті корабля?

Заскреготів від гніву зубами.

Таж він зробив усе, що міг. Коли зредукували в бюрі, хапався за кожну доривочну працю. Як стало ще тяжче, працював на вулиці, як чорноробочий. Тепер працю припинили, бо осінь, вести роботи неможливо та й міський уряд грошей більше не має. Ніякої іншої роботи нема. Отже всі надії даремні. Хіба що жебрати, та хто йому що дасть, коли на кожному кроці стільки калік, хворих, немічних.

Штовхнув когось, хтось його штовхнув, авто обхляпало його болотом, — нічого він не помічає.

— Виходу нема, — вирішує, — сьогодні недоїмо, завтра, післязавтра — нічого не будемо їсти, а потім... — стиснув зуби, а потім — голодова смерть... її... дітей...

В голові від напружених думок аж гаряче, аж пече.

Враз спинився, хвилину постояв і пішов приспішеним кроком.

— Це одинокий рятунок... мене витягнуть... буде багато шуму... забалакають про осиротілу родину... похорон... а потім хтось зжалиться над удовою... поможуть...

Ішов усе швидче й швидче.

— Так, так, — стукало в його голові, — тільки так можу їх урятувати, тільки це можу ще зробити для них, тільки моя смерть може дати їм життя.

Звернув у бічну вуличку, що веде до моста на річці.

— Трудно... мушу вмерти... мушу рятувати їх самогубством...

— Пане Тужинський! — почулося з другого боку вулички. — Пане Тужинський!

Нічого не чув.

Адвокат Рижакевич перейшов через вуличку й знову крикнув:

— Пане Тужинський!

Спинився, хоча ще не усвідомив собі, чого власне спинився.

— Добрийдень, пане Тужинський! говорив адвокат, подаючи йому руку.

— Що? Вибачте. Я не все розумію.

Адвокат Рижакевич глянув на нього здивовано.

— Ви кудись спішите?

— Так, так, дуже важна справа, дуже важна... Чим можу служити?...

— Я затримаю вас недовго. Скажіть, пане Тужинський, чи ви не мали в Америці вуйка?

— Мав... але він тепер мало мене цікавить...

— Чи не Яків Тужинський?

— Так.

— А ваше імя Петро?

— Петро. Але, вибачте, я спішу... мені не до того...

Адвокат ухопив його за руку.

— Одну хвилинку. Скажіть ще імена ваших батьків.

— Іван і Катерина.

Адвокат Рижакевич вибухнув голосно:

— То вже наполовину можу вам повіншувати. Хе-хе-хе! Ви майбутній багач! Слухайте! В Америці вмер Яків Тужинський і залишив своє майно, вартістю 50 тисяч долярів свому братаничеві Петрові Тужинському.

— Мені?

— Так, так, вам! Віншую! — тряс його руку адвокат. — Прошу до мене, до канцелярії.. Але я бачу, що ви не радієте? Що з вами?

Тужинський спустив очі й не рухався з місця.

— Не вірю. Зрештою, й грошей не маю на ведення справи.

— Не турбуйтеся, — поклепав його по плечі Рижакевич, — зробимо якось. Прошу до мене.

Склали умову, що адвокат бере на себе всі видатки й взагалі веде справу, не вимагаючи від Тужинського ні гроша. За це одержить, уразі успіху, 20 відсотків спадкової суми.

Тужинський вийшов на вулицю приголомшений і з такою тяжкою головою, що думки в ній ледви сучилися. Усвідомлював собі, що повинен би радіти, божеволіти від радости, бігти додому, цілувати жінку й дітей, а тимчасом чомусь не міг радіти. Навіть не тягнуло його додому.

Навпаки, звернув у бічну вуличку й пішов на міст. Вітер рвав на ньому старенькe пальто, намагався здерти з його голови капелюх, плював йому в обличчя холодними, дрібненькими краплинами „свинячого" дощу. Але він уперто йшов на міст.

Ось і річка. Мутна, огидлива.

— Якби не Рижакевич, лежав би десь на дні.

Здригнувся. Тепер лише відчув безодню між тим, що мало статися й що сталося.

— Залишиться мені 40 тисяч, сорок тисяч долярів! Але, чому ноги такі тяжкі? Чому в голові ще такий туман? Ганю! Діти! Ви врятовані. І я... і я...

Мало не впав. Сперся об дерево. Заплакав. Ні, це не він плакав, — це самі сльози текли — довго, довго.

Пішов додому. З кожною хвилиною кроки йо-

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ДВА РОДИ ҐАЗЕТ.

У понеділок рано одна нюйорська ілюстрована ґазета помістила на першій стороні наголовок великими буквами про те, що фільмова акторка вбила жінку з пімсти. У таких ґазетах, як „Ню Йорк Таймс", була теж згадка про вбивство адвокатки фільмовою акторкою. але, не на першій, а на останній стороні.

В ілюстрованій ґазеті на першій стороні є ще ілюстрація до того наголовку, так що новинка про вбивство є одинокою новинкою на першій стороні. В ґазетах іншого типу на першій стороні є багато інших новинок, таких, як: рапорт учених про вагу досвіду для суспільних справ, страйк робітників у корабельних варстатах, про торги за реформу суду, боротьба за становище посадника міста Ню Йорку. Є теж донесення про ріжні заграничні справи, як: війна між Японією й Китаєм, війну в Еспанії, фльотний договір між Англією, Німеччиною й Росією в Лондоні.

Котрі ґазети поступили розумніше? Котрі новинки повинні бути поміщені на першій стороні?

У ЧОМУ ДОБРОТА ҐАЗЕТИ.

Відповідь на це питання не така легка, як це на перший погляд може виглядати. Дати якусь відповідь не важко, але чи розумна це відповідь?

Скажемо: Треба поміщати на першу сторону новинку про вбивство адвокатки. Спитаються: Чому? Скажемо певно: Бо люди це люблять! Бо це людям цікаво!

Можемо цього навіть не перечити. Справді, люди люблять читати про вбивства, а спеціяльно, як вони на тлі пімсти, а ще більше, як виновником є відома людина, як наприклад фільмова акторка.

Якби спитати редакторів тих ґазет, що цю новинку запхали на останню сторону або й її зовсім пропустили, чому вони так зробили, то вони сказали би, що новинка про вбивство адвокатки фільмовою акторкою може бути цікавою, але вона не є важною. Важна новинка така, від якої залежить життя великого числа людей. Від того, що там у Лос Анджелесі одна жінка вбила другу, залежить доля кількох людей, але не більше. Тому й зацікавлення людей такою новинкою, хоч воно й існує, не є розумне. Навпаки, воно нерозумне, бо відриває увагу людини від важних справ, а звертає на маловажні справи.

Котре становище розумніше?

ДВА РОДИ ЛІДЕРІВ.

Тукідид, найвизначніший грецький історик, що жив від 460-го до 400-го року перед Христом, писав у своїй історії Греції про зударення між подібними струями в грецькій національній політиці.

Грецький політик Перікль був, на думку Тукідида, великим провідником свого народу. Тукідид уважає його великим провідником тому, що Перікль справді провадив грецький народ. „По ньому, якраз навпаки", каже Тукідид, „настали політики, які, не маючи в собі ніякої вищости, щоби відзначитися, а бажаючи перевищити один одного, були примушені старатися приподобатись масам".

Звісно, в який спосіб ці політики могли приподобатися масам: у цей спосіб, що робили масам те, що їм у даний мент подобається. Зовсім як цей редактор ґазети, що, знаючи людську цікавість до вбивств жінок жінками, підсуває масам своїх читачів новинки про такі вбивства, а вістки про події великої ваги, масам нецікаві, відсуває на задній плян або й зовсім пропускає.

ПРОВІД ҐАЗЕТИ.

Каже про ці справи американський учений, проф. Едвард А. Рос:

„Подібна маніпуляція народніх інстинктів і почувань кри́ється в проводі модерного часопису.

„Часопис має велику й щораз більше зростаючу силу над умом публики, бо він затверджує спосіб, у який читач дивиться на біжучі події. Через те, що ґазетяр має силу розділити натиск на події, що він кладе день за днем натиск на одного роду факти, подаючи їх на першій стороні та грубими буквами, а факти, якими він не хоче дати уваги, відсуває до інших сторінок, ґазетяр витворює в читачів враження, з котрих твориться публична опінія. Як такий ґазетяр має цілу низку ґазет, то він може творити публичну опінію так, що публика не буде навіть цього свідома!"

Далі проф. Рос уважає, що кожний ґазетяр стоїть на роздорожжі: він може підлабузнюватися до глупих упереджень публики, або може виступати проти таких глупих упереджень публики, а зате будувати в людей публичну опінію, оперту на розумі.

Котрою дорогою йти ґазеті?

У МУТНІЙ ВОДІ ЛОВИТЬСЯ РИБКА.

І знову могло би здаватися, що на питання, котрою дорогою йти, можна відповісти дуже легко. Одначе проф. Рос каже, що в цій справі на рішення впливає не сама людська думка, але й інші умовини, а передівсім умовини конкуренції, суперництва одної ґазети з іншими.

„Як ґазетяр рішиться на першу дорогу (себто на боротьбу з людськими забобонами)", каже проф. Рос, „то його конкуренти (видавці інших ґазет) можуть легко хопитися нагоди та заманити до себе його читачів, видаючи ґазети іншим способом. І так, заки він зможе виховати публику настільки, щоби вона йшла за його проводом, його противники будуть мати масу читачів і оголошень, а йому лишаться розумні читачі, але їх буде невеличка горстка".

ЗА НАС МОВА.

Історія українського ґазетярства повна власне таких жертв. Іван Франко в своїй праці „Молода Україна" подає цілу низку таких фактів, як то загибали в свої часах добрі ґазети, а кепські ґазети вдержувалися тільки тому, що промовляли до забобонів або упереджень недумаючих читачів.

Виходить, що не все є так у світі, що добре діло переживає, а зле паде: буває й навпаки: добре паде, а зле переживає.

Та в чому лежить інтерес народу? Чи в тому, щоб добре ниділо, а зле переживало? Чи може довго народ жити своїми забобонами й пересудами? Чи не пімститься на народі колись те, як він буде постійно читати лише те, що йому в дану хвилю промовляє до його пересудів, не думаючи про те, чи це має для нього яке глибше й постійне значіння?

ПОСМЕРТНА ОПОВІСТКА

Дня 15-го липня б. р. померла в 50-тім році життя Катерина Здерко, членкиня Тов. Івана Франка, від. 72 У. Н. Союзу в Титусвил, Па.

Покійна була доброю членкинею і примірною матірʼю, яка виховала чотирьох синів і три дочки на добрих українців.

В. І. П.

Чудо.

— Я знаю одного, який хвалиться, що знає, скільки склянок води випив у свому життю.

— Це ще нічого. Я знаю одного, який, як лише гляне в дзеркало, знає вже, скільки має волосся на голові.

— Якжеж це можливе?!

— Він має лисину...

МІСТО МІНАРЕТІВ

Тайни старого турецького будівництва. — Система „подушок" у будівництві мошей.

Із чердака подорожніх кораблів, які перепливають попри береги моря Мармора (Мармурового), видно поправді лише одну-одиноку мошею, а саме мошею султана Ахмета, твір Мегмедаги, останнього славного представника „клясичного" турецького будівельного стилю. Після нього продістався у Туреччину барок і всякі „европейські" стилі.

Ця мошея має найгарніша прикраса царгородської панорами і домінує над усім містом. І мінарети (вежі) додають краси місту. Це чуда архітектури, та лише тоді, коли їх будував талановитий будівничий.

„Місто мінаретів", цю назву справедливо надали Царгородові. Назви „мінарет" вживають більше турки ніж араби, які цю струнку вежу називають „мазенет". Це значить „місце, де стоїть чоловік, який закликає до молитви". Слово мінарет походить від турецько-арабського слова „манар", а значить світильник, до якого зрештою своєю первісною конструкцією і є подібний. У Царгороді мінарети ідеально стрункі та головокружно високі, прикрашені вирізуваними мережками й інкрустовані. Мінарети окружені ґалеріями, часом і потрійно. До таких мошей належить і Баязедова мошея, яку збудував архітект Гайредін, мошея Шах-задега та Сулеймана, твір Сінана і вкінці мошея Валіда, яку побудував Давуд ага.

Клясичні турецькі будівлі оригінальні передівсім технікою будови, прецизністю та солідністю. Бачимо цю солідність головно в будові мінаретів, які часто, як напр. мінарет Селімової мошеї в Адріянополі, високий 250 стіп, а в основі має ледви 12 стіп.

Архітекти все подивляли солідні будівлі із XV., XVI. і XVIII. століття, які подибуємо в середущій Азії, головно в Бухарі. Тут що року часто бувають землетруси, в яких легко валяться нові будівлі, а прастарі будівлі остаються, хоч переможно перетревали вже багато землетрусів упродовж століть. Недавно відбудували величезний мавзолей Гаджі Ахмета Джесавія, що походить із XV. століття. При цьому ствердили, що каміння лучили заправою, яку робили з ясної деревної смоли, змішаної із спеціяльною землею і піском. Цю заправу ще гарячу накладали на камінь і це будівлі надавало незвичайну видержливість еластичність.

Як докладніше оглянули мавзолей і кілька мошей біля Бухари, пізнали, як тоді забезпечували будівлі перед землетрусом. У місці, де основа будівлі виходить понад землю, наложена є густа верства трощі. Ціла будівля стоїть наче на двох подушках, які унешкідливлюють удари землетрусу. Подібно побудований теж мавзолей Чапан Аги з XIV. століття у Самарканді. Мавзолей стоїть на скелі. Та заки будівничий поставив основи, сказав вибити в скелі печеру та засипати її мягкою землею; отже знову система подушки.

В 1763 році був великий землетрус, що тревав шість днів, а в 1766 усього дві хвилини, одначе був іще грізніший. Ті землетруси спричинили велике спустошення на куполах мошей і навіть ушкодили грубі мури, лише ненарушені остались мінарети, ті гарні й на око найкрихкіші твори турецького будівництва.

„СВІЙ ДО СВОГО ПО СВОЄ"

Хоч яке важне це гасло, а проте для тих, що не мають своїх бізнесів, нераз небезпечно його голосити. Бо зараз трапиться якийсь свій бізнесмен і скаже: „На словах ви голосите те гасло, але в практиці йдете купувати до чужих". Деколи такий докір оправданий, але деколи ні. Один дописувач „Свободи", який свого часу помістив був допис із закликом до українців купувати у своїх, розказував таку анекдоту: Він прийшов до одної української друкарні і побачив там свій допис, виліплений на стіні. На цьому дописі було дописано олівцем: „Автор цього допису є управителем одного українського часопису, що друкується у чужинця". Воно дійсно було правдою, що автор цього допису був завідателем українського часопису і що той часопис друкувався у чужинця. Але також правдою було це, що управа цього часопису хотіла друкувати його у свого чоловіка, що навіть була дала два числа до друку свому чоловікові, але цей „свій чоловік" не міг собі дати ради з друкуванням, так, що перше число і друге появилися з однотижневим опізненням. Вкінці той сам „свій чоловік" признався, що ради собі дати не може, що ціна, яку платить йому часопис, занизька (для чужинця вона не була занизька) і вкінці сам просив управу, щоб вона перейшла назад до чужинця. Таких випадків є більше.

З подібними проблемами зустрічаються також на рідних землях. З приводу цього інж. Микола Деревянко пише у львівському „Ділі", ч. 144, таке:

„Здійснення кожного поважнішого гасла вимагає систематичної праці.

„Економічне гасло вимагає глибшої економічної свідомости. „Свій до свого по своє" — це гасло не таке просте до переведення, до глибшого реального здійснення.

„І не тільки тому, що воно видається декому занадто юнацьке, молодече, але й тому, що воно вимагає впровадження чинника свідомої дисципліни, що вимагає праці над собою як у консумента так і в купця. Від косумента, який має близького на віддаль, але чужого національно купця, і від купця, що вже до деяких вимог консумента, щоб перейшов до свого національного купця, і то такого, що не завжди задовольняє бажання українського консумента.

„Купець теж мусить ще більше освідомитися, самообмежитись, бо насамперед повинен форсувати товари рідного промислу, що, як відомо, не на 100 прц. задовольняють консумента.

„І купець і продуцент мусять дбати про споживачів, про реальне задоволення їх потреб. Але й тоді здійснити гасла „Свій до свого по своє" не зможуть, якщо свідомий український консумент організованим способом не буде переводити цього гасла.

„Споживач не може перевести вже тепер стопроцентово гасла, бо, як знаєте, наша продукція дає приблизно лиш одну двацяту продукції, потрібної для потреб нашого консумента.

„Що стоїть на перешкоді реалізації нашого гасла про господарську самовистарчальність?

„Дехто відповідає: брак грошей, брак капіталів.

„З цим згодитись не можна; самі капітали справи засадничо не змінять.

„Найбільший капітал — це людина: а) людина творча, б) людина виконавча, в) людина дисциплінована і свідома.

„Якщо в нас знайдуться такі три типи людини, то і капіталів у нас не забракне.

„Наші тяжкі економічні обставини вимагають відповідно сильних організаторів, відповідно енергійних виконавців і належно дисциплінованих працівників серед консументів, купців і продуцентів.

„Мусить повстати правдива господарська співпраця цих трьох головних чинників нашої суспільної економіки, співпраця, оперта на взаємному довірю, якого, покищо, нам бракує.

„Як викликати довіря? Довіря можна викликати тільки тоді, коли повстане організована і міцна воля наших консументів, наших купців і продуцентів.

„Така організована воля повстане, коли створимо місцеві організації консументів, купців і продуцентів, що будуть спиратись ідеольоґічно на одній платформі: на господарському солідаризмі, на ідеї приватної власности, оснований вищою метою: **„Через кращу службу загалові до добробуту".**

„Конкретно беручи і купці і продуценти повинні якнайскорше впровадити в життя засаду: **„Великий оборот — добрий товар — малий зиск";** зорганізовані консументи повинні співпрацювати у цій концентрації і збільшенню оборотів, щоб одержати добрий товар за розмірно дешеву ціну".

Після цього автор старається звести свої запримічення зібрати в такі точки: „Така співпраця консументів з купцями і продуцентами уможливить: 1) збільшення оборотів, 2) обниження цін, 3) повстання купецьких і товарових зворотів, 4) концентрацію заощаджених капіталів, 5) забезпечення готівкових капіталів для розбудови промислу, 6) повстання кадр організаторів і фахівців, яких нам браке, 7) поборення безробіття і нужди.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

го ставали лекші, твердіші.

— А, пане Тужинський, — почув біля себе голос директора, що колись зредукував його, — адвокат Рижакевич казав мені, що о д е р ж у є т е величезний спадок. Віншую. Дуже радію за вас. Бо розумію ваше положення... Не забувайте...

Знову в голові Тужинського знявся я к и й с ь гидкий, пекучий туман.

По дорозі ще кілька осіб віншували йому й просили не забувати.

Вже біля самого дому затримав його крамар.

— Віншую, віншую! Хай ваша дружина бере в мене. Потім порахуємося. А як потрібні вам гроші, то я маю такого, що кожної хвилини може дати.

Крамар низько й підлизливо кланявся.

Туман у голові Тужинського зростав.

Ледви відчинив двері, ж і н к а вхопила його в свої обійми й зі слізми в очах цілувала його.

— Бог зжалився над нами. Тепер відпічнеш, бідненький, п о п р а в и ш своє здоровля.

В той саме час спільники парового млина гаряче нараджувалися.

— Рижакевич сказав, — говорив один, — що справа легка й полагоджена буде швидко. Нам для перебудови м л и н а потрібні гроші. Т р е б а якось цього Тужинського прихилити до себе. Потім може вдасться приняти його до спілки. Вложить гроші. Якби це зробити?

— Справа проста, — відозвався другий, — він без праці й голодує. Треба дати йому посаду в нашій конторі, а там уже видно буде, як узяти його в руки...

Ще того самого вечора один із спільників зголосився у Тужинського.

— Нам потрібний працьовник. Ми чули, що ви хвилево без праці. Тому дуже просимо помогти нам і згодитися, — говорив таким тоном, якби просив у Тужинського великої ласки.

— Добре, — заявив Тужинський. — Мушу лише попередити, що може так статися, що відмовлюся...

— А то чому?

— Маю одержати в Америці спадщину. Отже може займуся чим іншим.

Гість вдавав, що нічого не знає.

— Великий спадок?

— Кажуть, що 50 тисяч долярів.

— Боже мій! Які гроші! Віншую. Я нічого не знав. І не прийшов би. Вибачте. Може відмовитесь?

— Ні, ні. Працю приймаю.

— Сердечно дякую вам. Прошу вже завтра. Якщо вам потрібні гроші, то завтра в конторі можна одержати...

Для Тужинських почалося нове життя. Найбільшою новиною було те, що звідкілясь набралося стільки приятелів та що всі крамниці й всі гаманці були перед ними відчинені.

Минув рік.

Вітер виграває на телефонічних дротах марш самогубців. Дощ-сіянець, чи як кажуть селяни, „свинячий", нестерпно колов обличчя й руки. Під ногами хлюпала осіння гряязюка. А все довкола затягла брудна вуалька густої сірої мряки.

На „головну" вулицю волинського міста виринула з бічної вулички постать адвоката Рижакевича. Голова спущена. Йде, як автомат. Дивиться на хідник і нікого не запримічує.

— Пане адвокате! Пане адвокате! — кличе Тужинський, веселий, добре одягнений, бадьорий.

Спинився.

— Як там моя справа?

— Справа ваша? — вигукнув Р и ж а к е в и ч. — Чорт би вас узяв із вашою справою. Дві тисячі! Розумієте, дві тисячі я всадив намарно. Не ви спадкоємець, а якийсь інший йолоп. Це був звичайний збіг імен. Розумієте? Через вас я втратив дві тисячі. Краще не лізьте мені в вічі.

Відвернувся й пошкандибав далі, сумно похитуючи головою.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ.

ГЕМПСТЕД, Л. АЙ.

Зі срібного весілля на Рідну Школу.

Дня 4-го липня ц. р. обходив о. Михайло Кашуба, парох укр. прав. церкви в Гемпстед, Л. Ай., враз зі своєю дружиною, панею Катериною, 25-літній ювилей подружого співжиття. Складаючи ювилятам щирі бажання та численні дорогоцінні подарунки, шановні гості не забули при тій нагоді і за Рідну Школу. На поклик підписаного зложили на цю ціль $6. Жертвували: о. М. Кашуба, М. Владика, о. Ів. Гундяк, Е. Ревюк, о. В. Дяків, Ю. Кузів, о. І. Врублевський, М. Баран, Й. Максимків, П. Максимків, М. Тимців, Ф. Петровський, М. Броневич, Т. Лунська, О. Дорош, М. Дяків, М. Лабуз, М. Волос і М. Петровська.

Михайло Владика.

КЛІВЛЕНД, О.

На визвольну боротьбу, й інвалідів.

Дня 19-го червня 1937 р. відбувся ювилей 25-літнього подружжя наших чесних громадян Івана й Доміцелі Романовичів. Несподівану забаву приняття для ювилятів влаштували пані Лакуш і Коваль. Забава відбулася в салі Н. Д., де прибуло багато людей, гостей і приятелів гром. Романовичів, а проводили нею староста Ф. Левицький і пані Козак. Як старости так і ювилятив промовляли та дякували взаємно. Потім забрав слово П. Головчак й завізвав присутніх зложити пожертви на визвольну боротьбу та інвалідів. Збірку перевели М. Кузів і П. Полівчак та зібрали $20.25. Зложили по $2: Є. Іванчук, М. Войтів; ювиляти І. і Д. Романовичі $1.50; по $1: Ф. Левицький, М. Кліщинський, П. Головчак, С. Бабій, П. Свирида; по 50 цнт.: М. Дроз, Д. Країло, А. Коник, П. Полевчак, С. Кравчук, Г. Кукіз; по 25 ц.: А. Мельник, М. Вербінський, І. Швабуляк, Т. Добуш, Козак, Стрибіцький, П. Добуш, І. Ліско, М. Габрівський, П. Різун, Т. Сорока, А. Хадора, А. Блек, С. Яніцька, В. Вучичко, М. Лупань, М. Сентий, І. Вучиско, А. Яніцький; дрібними $2.

Марія Кукіз.

КЛІВЛЕНД, О.

З поправин на визвольну боротьбу.

Дня 27. червня б. р. відбулося весілля в нашої молодої національстки Френсіз Полівчак з п. Степаном Мельником. Батьки молодих справили гарне весілля в Народньому Домі та гарно забавили гостей.

На другий день відбулися поправини, також у Народньому Домі, на які прибула рідня та ближчі знайомі. При коровайю та музиці гості гарно забавлялись, а батько молодої попросив п. Дмитра Шмагалу забрати слово. П. Шмагала в кількох словах згадав про положення українців під займанщиною та візвав зложити жертву на визвольну боротьбу. Збіркою занялися: Л. Котович, Марія Кукіз, Марія Лев та Іван Попович.

Жертвували: молоді Степан і Френсіз Мельники $2; по $1: А. Мельник, К. Мельник, П. Полевчак, М. Сентий, Д. Шмагала, І. Попович, І. Филипів, Й. Ціхоцький, Т. Оліяр, І. Споддар, М. Розуміло; по 50 ц.: Л. Котович, С. Кравчук, Г. Кукіз, М. Панькевич, І. Митосів; по 25 ц.: С. Полевчак, П. Жмінка, І. Полевчак, І. Воробець; дрібними 20 ц., а мама молодого дала 30 ц. — Разом $17 переслано через Центральну Управу ОДВУ на призначену ціль.

Марія Кукіз.

— Як я тричі щиро поцілую мою жінку, тоді все вона зробить для мене. Можу вам порадити, щоб ви робили те саме.

— Дуже радо. А де ви мешкаєте?

ДЕВАЛЬВАЦІЯ ГРОШЕЙ В ІСТОРІЇ

Вже галійці та гельвети полагоджували так свої господарські справи. Девальвація та скрута: на погану рану, погане зілля.

Назва: грошева девальвація звучить як щось новітнє. Тимчасом така спроба не нова. Вона дуже стара; стрічаємося з нею вже у старинних галійців і гельветів іще в передримських часах. Не говорить нам про те старинна історія, зате говорить нумізматика (наука про гроші). Що держава бралася на такий спосіб, довідуємося на основі знайдених старинних металевих грошей.

Могутнє галійське плем'я старинних арвернів у долині Рони радо приймало золоті гроші Филипа Македонського, як платничий засіб, що були в обігу на побережжях Середземного моря. Така золота монета важила 8 і пів грама, по одному боці мала Апольонову голову, а по другому галузку перемоги, що її здобув македонський король Филип у грецьких змаганнях. Під галузкою було імя Филипа, вирізане грецькими буквами.

Золота Филипова монета була грошевою одиницею галійців і гельветів і тоді коли внаслідок зменшення золота стали додавати срібло. Або, кажучи новітньою мовою: золото втратило свою каратову мітсоту. Можна здогадуватися, що більшість людей не розуміла, чому додавали до монет срібло; автім люди й не мали змоги контролювати того. Зрештою вони привикли були до „яснішого золота", тому що вживали „білого золота" (себто срібла) і електрона (бурштину) до ріжних виробів. А всеж було це ошуканство, бо гріш задержав той сам обем і Филипів портрет, хоч галійські гравери не так по мистецьки виконували його.

Пізніше той експеримент повторяли більше разів, так що вкінці гріш поправді не був золотий. із примішкою срібла, лише срібняк із примішкою золота, або говорячи по нумізматичному: гріш із бурштину зо знатною домішкою срібла. Золота в ньому було так мало, що вже ніхто щодо того й не сумнівався.

Нумізматична збірка в паризькій Національній Бібліотеці та у швайцарському Краєвому Музею мають повні серії тих кельтійських грошей від початку до сумного кінця. Музей міста Аваншеза (старинного гельветського головного міста Авеншікума) має навіть оригінальну печатку з тих часів.

Похід гельветів у 58-му році перед Христом на Галію, їх невдача та відворот у Гельветію, завдали смертний удар цій грошевій господарці в ділянці золота. Громадянство мусіло вдоволитися срібними грішми, аж поки римські легіони за часів цісаря Августа не принесли золотих грошей, а з тим і нового життя, накинувши римську управу та римську цивілізацію. Подібне, як довідуємося із знахідок грошей, відбувалося і в Галії.

Пізніше й Рим мусів вхопитися подібних засобів. Добрий срібний денар із перших часів римського цісарства мав у собі велику домішку бронзу і цинку. Раннеримський золотий солід став пізніше італійським сольдом і французьким су.

Валютовий розпорядок у Штрасбургі з 1639. р. знає вже слово „девальвація" у значінні нарочного зменшування вартости грошей через додавання менше-вартісних домішок і такий гріш називає „девальюованим і позбавленим достоїнства".

Девальвація грошей в усіх часах була висловом економічно хорого державного організму, який шукає такого гіркого ліку, щоб знову дійти до здоровля.

Скільки зір на небі?

Один німецький генерал мав звичай заскакувати вояків на варті ріжними питаннями. І здебільша не діставав відповіди. Одного вечора в зимі пішов до перемерзлого вартового і запитався: „Скільки є зір на небі?" Вартовий знав привичку генерала і вирішив вивести його в поле. Не надумуючись довго, каже: „Хвилинку, ексцеленціє. Зараз почислю". І спокійно зачав числити: „Раз, два, три і т. д." Коли дочислив до 100, генерала вже не було. Втік із зимна і лихий, що простий вояк вивів його в поле. На другий день казав подати собі імя вартового, що заімпонував йому бистротою думки. Чергового дня вартовий став підстаршиною.

Алібі.

В суді ведеться процес проти Петра Витриха за крадіж.

Суддя звертається до підсудного:

— Вже три години триває розправа. Чи вкінці признаєтеся вже до цього крадіжу?

— Високий суде! — каже підсудний. — Це наклеп, я невинний. Можу доказати, що саме тої ночі крав я деінде.

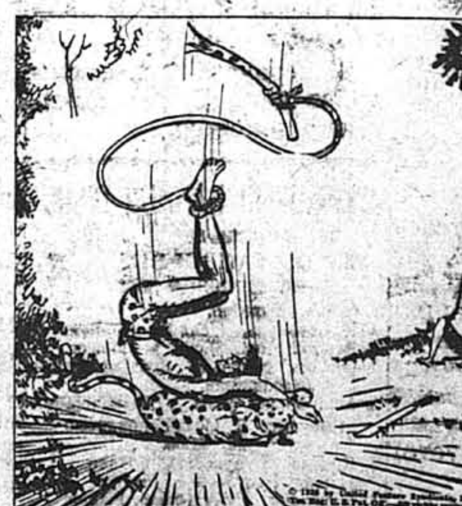
ТАРЗАН І БОГИНЯ МАЇВ. (68)

Нарешті ягуар рішився на останній рішучий скок. Після кількахвилевих примірювань він з цілої сили скочив у напрямі Тарзана, міряючи зубами до його горла. Тарзан стискав міцно в одній руці ножа. Та в останній секунді він змінив тактику й коли звір уже був у повітрі, він відкинув ножа й обома руками, мов залізними кліщами, схопив звіра за горло.

Звір не сподівався цього. Він почав розмахувати лапами, пробуючи захопити тіло Тарзана. Але Тарзан знав, як його тримати. Своїми ліктями він охоронив себе від гострих пазурів ягуара, а Рівночасно стискав його за горло так міцно, що той висолопив зі себе язика. Очи ягуара почали видуватись мов баньки й почали запливати кровю.

Щораз ягуар почав чимраз рідше пручатись і видно було, що від нього втікає життя. Він зробив ще кілька нервових пручань, але таких сильних, що вони потрясли не тільки Тарзаном, але й цілим деревом, на якім він коміть головою був завішений. Дерево почало тріщати, а далі з лоскотом розломилося надвоє. Тарзан враз зі звіром упав з гуркотом на землю.

Але звіра він не випускав. Його тягар упав на ягуара, і то так, що це добило звіра цілком. Тарзан увільнився від шнура й, оглянувшись довкруги, на лад африканських ловців, напняв груди та видав зо себе могутній окрик перемоги. Пако дивився на це і поволі приходив до памяти. Страх, що тепер прийде черга на нього, зовсім прочуняв його. Він ухопив за кинджал.